

merito, Scipioni Gentili lib. 1. de iuris. c. 19. in eis enim Innocentius affirmat, apud Romanos quidam dubius dimidiatis noctibus fieri, perinde valere, ac si quilibet hora lucis factum esset: cum certum sit, iure civili arcendo, sententiam nostre proferri non posse; quod causam legimus in illi, duodecim Tabulari, his verbis: *Sed causa sapientia temporis est.* Ex Gellio lib. 17. actione. cap. 2. & Varro de ling. Latin. lib. 6. refert Gothofredus in quatuor fontibus, tabula 1. quod & probatum ex l. 2. §. & quia, si de origine iuris, l. 1. §. quod agitur 8. ff. quando appellandus sit, novella 82. Sebebant continuo, nec iam nos recordari, & usque antea causa, Et l. 1. Cod. Theodos. de officiis iuris avulso, & ne quidam, Cod. de officiis Redor. Novis. Polletus lib. 1. his verbis: *Et quod omnibus causis sententiales quo facit effectus possunt.* Unde notavit Brodes: ad quam juris Romanii functionem referendi sunt Perrenius in salicis. *Advocati sumus nocturni.* Horatius lib. 1. epist. 7.

Causae Philippus regnus,

Clariss ab officiis etiam circiter horam

Dam redi.

Conseruans de die noctis, c. 14. *Plorini superman post osculum fatis esse excellit, quis ex in auctoritate tabulis scriptum se: Sed ecclesie superius tempore esto.* Unde Caius lib. 1. iuris 11. 2. §. 31. scriptit, *Magnificatus velutinus temporibus in publicum esse inconveniens fuisse.* Et Iustinianus, in prefatione Novae, 13. art. Sole decubante exsurgit cingulum, qui certe aenone sole debilitate. Et in novae 82. Julianus, cap. 96. subebant federe judicis in Basilica a manu usque ad vesperam. Faciunt D. Cyprian. de iust. & D. August. de Donis. p. 1. foliis. lib. 1. foliis. cap. 82. Sebe neca de iuris lib. 3. cap. 18. *Quid tam inaudita, quam nocturnum supplicium?* Notarunt Savarus ad Sidoniam lib. 1. epist. 2. verbo Reliquum mane. Dionysius Gothofredus in noctis ad

C A P U T   X X V .

Idem Abbati de a Bordelia, & Priori S. b Sepulchri.

In suuante dil. fil. R. Rectore sancti Albani, ad audiendum nostri Apollinaris pervenit, quod cum olim causam qui super iure parochiali inter ipsum, & Thomam Rectorem capella sancti I. de Gloveria & Vigorni, dicebat, verterebatur, ven. f. n. Vigorni, Episcopo, & coniunctibus eius a nobis obtinuerat delegari, postmodum licet fuerit in eadem questione processum, tractu temporis, antequam ad diffinitivam sententiam caliculum venirebat, idem Episcopus ipsum R. in suum familiarem admitti, sine quo secundi dico judices, secundum quod in nostris litteris mandabatur, in causa procedere non valebam: & alter iporum & officiales est Episcopi supradicti, propero quod adverba parti poterat suspicetus haberi. Unde cum ex causa hujusmodi, nam Episcopis, quam officiales prædicti, utroque quos idem R. judices postulaverat, & iuste familiaris eorum postmodum est effectus, ab adversa parte posset merito recipi, decisionem ipsius causa petit dicti committi. Quocirca f. t. per A. s. n. quat. si est ita, nisi postquam eius familiaris est effectus, litigare & conferenter eorum illo, in causa ipsa secundum priorum continentiam litteratum, ratione præviu, rem ap. obit. procedere non tardari. Alioquin partes ad priorum iudicium revertantur examen.

N O T A E .

a) *Bordelia.* Ita etiam legitur in teria collectione, sub hoc isti. cap. 4. Aliqui accipiunt Bordeliam pro monasterio de Bordelio, quod est Ordinis Cisterciensis, in diocesi Milensi, de quo aliqua adducit Illustris Mauritius annal. Cisterc. anno 1165. cap. 4. sed non recte, cum causa, quia in hoc textu referunt, contingit in Anglia, in Vigorniensi provincia: unde eius cognitio committi non debet. Abbatis de Bordelia existent in Milensi dicentes, quia in Campania: unde existimo, monasterium hoc est in Anglia, antea dictum Brandonense, quod translatum fuit ob varia hostium incursiones in Caltrum, quod dicitur de Bordelio, cajus monasterii menim. Gaufridus in chronicâ Anglorum, p. 2. cap. 11. Reputerit in nova bibliotheca edita a Philipo Libero tom. 2. pagina 334.

b) *Prius S. Sepulchri.* Anno 1174. in Anglia Henricus eius infante Rex fudit ordinem Equitum Christi S. Sepulchri: cum enim vicarius Sepulchri Christi Domini, & milites illud custodiens, eorumque institutum magno pere laudatus, in Regno tuo illum etiam Ordinem instituit sub eodem nomine S. Sepulchri. Illam confirmavit H. III. & miris laudibus excolvit Innocentius III. in cap. 13. inter dictos de donis. Sed cum iam H. III. pote interficeret, ab Inacio VIII. militia S. Joannis alumnatus est, ut reperit Vallervamus lib. 1. anachorite de Ordinib. Militiarib. P. Mendes. cod. 11. cap. 1. q. 2. §. 7. Renatus Chopinus lib. 2. sacra pol. 5. num. 5.

c) *Vigorn.* De hac Ecclesia aliqua notavi in cap. noti 9. de electione.

d) *Mandobatus.* Quia simpliciter, & sine clausula, Quod si non omnes, causa communia erat.

e) *Officialis est Episcopi.* Ex his verbis recte probatur, ob iustam causam iurisperiorum Episcopi eius Vicarius regulari posse: quod docuerunt in presenti Innocentius anno 1. Abbas num. 2. & 3. Felius num. 1. Mariana in speculo, 6. pars. auct. 2. princip. num. 28. Recubitus in prælio, rit. de formis Vicarii, n. 10. pluribus relatis Narbona de apost. a Vicario num. 132. & recte, non quia idem tabulari sit Episcopi, & causa Vicarii, cap. 2. de confus. lib. 1. Quia ratio in praetoriū cessat,

cum ambo procedunt in causa ut judges delegati: sed quia humana mox est illum vereri, cuius iudicio, & voluntate omnia eriguntur, non deprimitur. cap. 1. 16. quis. 2. unde cum Vicarius Episcopi, a quo fuit creatus, five electus, timere posse, quod illam pro libito revocet; ideo iusta Episcopi fulpicio recusat Vicarii legitimam causam præber, ut considerat Ripa in cap. 1. n. 24. de iudicis; facit etiam textus in c. 2. de eo qui miscerit. Contraria tamen sententiam, immo iurisperiorum Episcopi ad recusatorem Vicarii non sufficiunt, tenetur Baldus in l. unica. num. 4. C. p. quaecumque prædicta postulat. Bodabilia lib. 1. p. 1. cap. 1. p. 39. Sardus. conf. 50. 3. qui expendant pro sua sententia textum in d. 1. unica. Cod. si quacunque, in illis verbis: si illa, qui in proxima officione admittitur, auptas multas, & virgines novicias, & ipsa & pauperes aut liberantes iurisdictionem ipsius iuris, qui adiutor ad eiusdem iuris: celera vero negotiis, tam criminalis, quam civilis, Vicario competat. Ex quibus deducit Accurius ibi, ob fulpicionem Praefecti eius Vicarium regulari non posse. Sed ut recte probat Germinius lib. 2. animal. cap. 21. Vicarii Praefecti, licet vice Praefecti iudicanda, tamen iurisdictionem ordinariam per le obiungant, l. 1. 9. ff. de legat. 3. ibi: *A Praefecti vero Vicario, vel eo qui vice Praefecti ex mandato Princeps cognoscit.* Et l. 11. C. de motu in molentia, ibi: *Qui vice nostra administratio governemus.* Quod expeditus conitit ex formula creationis ipsius Vicarii, relatâ in l. 1. Cod. de officio Vicarii, ibi. Sacra confirmationis habeat potestem, & iurisdictionis nostra. Tamen representato reverentia. Et a Caglioloro lib. 6. epist. 3. Tunc autem Vicarius decretis, & tua prærogativa relinquit, quando propriis iurisdictionis, & tanta a Princeps habet eam cum Praefecti aliquando portione, & vice sua sententiam dicit. Unde licet Praefectus inter eas personas, in quas nuptias attentavit, iurisdictionem exercere non posset, tamen Vicarius exercere eam valer, quia aquilam iure ordinario obinet, ut docet Cujacius ad residuum Cod. de officio Vicarii.

f) *Vicarii.* Parvis familiaritas cum iudee justam præbat recusatorem causam, ut probant Covar. q. 26. Langulus lib. 2. legibus. cap. 1. Contrafco ad leges recipit, rit. de resultat. iudicium, & nos in cap. 1. de officio iudicis.

g) *Confessori.* Sed videbatur exceptionem recusatorem, utpote

Tit. XXIX. De offici. & potest. &c.

sit potest dilatoriam, opponendam esse ante litis contestationem; siquidem certum est, recusatorem esse dilatoriam exceptionem, cap. inter 4. de re iudic. sed exceptions dilatoria ante litis contestationem sunt opponendae, l. vero, Cod. de iuris. omnium iudiciorum, quia per litis contestationem cœntur in judicem confessori l. aperiſſimis 16. C. de iudicis, exhortantur, Cod. de litis cont. cap. cum speciali, de app. Sed id procedit, cum litis contestatio orta erat recusatorem causa sed si potest emerit, aut eam opponens juret ad suam notitiam post litis contestationem pervenire, tunc etiam post ictum ingressum opponi valer, cap. postulatis 4. de except. c. ex coniunctione, de tribus spoliis quo causa procedit notitiae restus, ut docent Covar. d. 9. 26. m. 2. Valtejus in d. 1. 4. C. de iuris. multo. Cujacius in l. aperiſſimis 16. C. de iudicis. Olualdus ad Donellum lib. 17. cap. 25. littera O. Fermophilus in c. si quis contra, de foro campat, quod. 9. alia de causis recusatorem, tam in iudicis ordinariis, quam delegatis, dabimus in cap. sufficientis, hoc tit.

C A P U T   X X VI .

Idem Priori a S. Fridiani.

Quareni quid per censuram ecclesiasticam. Et infra: Si vero delegatus a nobis excommunicaret illum, qui res iudicata parere contemnit, licet aliquibus videatur, quod suo sit & functus officio, ut ulteriore non habeat ex delegata sibi jurisdictione processum; alii autem dicant, quod juridicu[m] eius duret, donec sententia pareatur, ut interior absolvere possit parere voluntem: nos e tam per aquitatis semitam incidentes, presentium autoritate statuimus, ut delegatus a nobis, non solum usque ad quadrimensem tempus, quod ad solvendum debitus a lege reo conceditur; sed utique ad integrum annum jurisdictionem sibi commissam ad excedant sententiam valeat exercere, sicut observatur in illo, qui ante litis contestationem & contumaciam inventur.

N O T A E .

a) *Fridiani.*) Lucanensis, ut legitur in cap. querenti 3. de V. s. ubi est alia pars huius decisio[n]is; & te[xtus] hic referunt in teria collectione, sub hoc isti, cap. 5. De Ecclesia S. Fridiani, seu Frigidiani, qua et Canonorum Regul. plurimi praescriptum protractum fuit ad duos menses, leg. 1. Cod. Theodos. de iuris rei iudic. Harmenopha in promissori, lib. 1. rit. 4. & lib. 3. rit. 5. Hothomannus, & Antonius Augusti in d. 1. Julia: nec eo termino durante debitor vesari poterat, aut eius fiduciis conveniri, leg. intra 7. ff. de re iudic. nec usurpar cursus dabatur, fructus autem restituuntur, l. 3. in princ. ff. de iuris. De hoc tempore exaudiunt fuit textus in leg. si duo 16. S. art. 1. promulgat 21. ff. de confit. p[ro]cessu. l. cum 14. ff. de eo quod metus causa, l. 2. 4. debitoribus, ff. de re iudicata i. notat Fornerius lib. 2. foliis. e. 11. & si eo tempore elapsio, iudicato debitor non satisfaciebat, bona eius sub hafta vendebantur, princip. iustit. de f[ac]tis, ab inst. leg. 4. Cod. qui bonis coloris; & si bona credito solvenda non erant, debitor concibebat in publicum carcerem, donec integrum debitum solveret, ut probant textus ita accipiendi, in leg. 1. ff. pendit in fine, Cod. qui bonis coloris, l. ff. pro alijs 21. ff. l. ff. de Vellejanum, leg. p[ro]p[ri]et. 9. ff. que in fraude credit, l. ff. virtutem 34. ff. de iudic. junct. l. verbo 4. ff. de V. S. quas ad rem expendit Hothomannus illustriss. quod. 26. Tandem constitutio Jutliniani in l. 2. & 3. Cod. de iuris rei iudic. hoc tempus bimetre judicata est, aut ipse cum actore de debito non pacificebatur, tribus nondum singulis nonne diebus præconizabatur, utrum est alius, qui pro eo solvere. Tandem si post 60. dies nemo est, qui debiti periculum suscipiet, licet astori trans Tyberim vendere, aut capite punire; & si plures creditoris essent, in partes debitoris corpus scabatur: de quo veceri jure, seu potius iuria, nisi ad tertorem magis, quam usum scripimus est, præter innumerous congetos ad Olualdum ad Donellum lib. 27. comment. cap. 3. dupl. littera H. videndi sunt Fornerius lib. 1. foliis. 6. Richardus in S. cum eo 40. ex num. 2. de iuris. Covar. lib. 2. varior. cap. 1. Robertus lib. 2. rerum iudicat. 2. Revardus ad leges duodecim Tabulari. e. 8. & 9. Balduinus. cod. trax. cap. 48. Carleval. de iudicis som. 2. rit. 3. disf. 1. num. 5. Hothomannus lib. 3. foliis. cap. 20.

e) *Contumaciam inventur.*) Qui ob contumaciam excommunicatur, cap. 1. de iuris iudic. & si compareat, & absolvatur, potest delegatus in causa sibi commissa procedere, nec idea exprimat jurisdictione delegata, quia sententiam excommunicationis in contumaciam protulit, cum per eam negotio finis non imponeretur.

Commentarium hujus textus dedi supra in capitul. f[ac]tis.

C A P U T   X X VII .

Idem Cantuar. a Archiep.

Super questionum articulis, de quibus nos consulere voluisti, f. 6. taliter respondemus, quod per constitutio[n]em nostram, b[ea]t] confutacione, lmo in ista verius, quia in illa fuerant prætermissa, & supplent. Ipse namque respondit, quod si super causa, quia alci ex Apostolica delegatione committitur, a personis ecclesiasticis, una vel pluribus, quibus delegatis, ut parcat laboribus, & expensis, causa cognitionem ipsius, & testimoniis examinationem, sententia sibi reservata commitit, appellatio facit interposita, h[ab]uimus modis appellations inuitu causam indefinitam relinquere non tenetur. Nos d[icit] autem statuimus, quod licet is, cui causa committitur ap. rem, non posfit eam ligare, quam executorum ad aliquem certum articulum quampli deputaverit, ab eo, nisi modum excedat, non licet appellari, dummodo de partibus deputetur, vel recipiat assensu. Quod si delegatus a nobis, vel litis exerceatur, cum & lis ante judicem debet concepari, & causa a judicem diffiniri. Intentio ergo nostra fuit, si ex tenore constitutio[n]em præmissa potest liquido comprehendit, quod ut judicialis auditorias liberius valeat exerceri, delegatus a nobis licet posfit & principium, & finem, & medium cause sibi commissa, non solum conjunctim, sed divisim alii delegare, non obstante quod dicitur, quod iudex deber cognoscere per scriptum in principio, in medio, & in fine; cum antiquam re ferent sententiam, universa, quia acta sunt in iudicio, investigare debet diligenter. Verum cum totam causam commitit alci, vel principium, aut scriptum ipsius, ab eo tamquam a judice potest licet provocari. Cum autem alci media tantum commitit, ab ipso tamquam ab auditore provocari potest, nisi mandati fines excedat, vel merito sit suspectus. Unde ne valeat regulari, provide statuimus, ut de partium defunctis, vel recipiat assensu. Porro cum delegatus a nobis jurisdictionem suam in aliud transferat totam, si fuerit ap-

pellans

pellendum, non ad eum, sed ad nos appellari debet; cum autem aliquid sibi de jurisdictione reservat; si causa ei ap. rem, sit commissa, non ad nos, sed ad eum de jure poterit appellari. Unde si fortius appelletur ab eo, cui media quoque committit, sive cognitor, aut executor dicatur, vel quod melius est, auditor, pro eo quod vel mandati fines excedat, vel merito sit suscepitus; nihilominus tamen delegatus a nobis, iuxta consultationem premissem, causam potenter diffinire, ut parcat laboribus partium, & expensis. Eum vero, quem delegatus a nobis depuavat audirem, neutra partum poterit reculare, nisi coram eo iustam recusationis causam ostendat. Si vero duo sunt a Principe delegati, & unus committit vice suas alteri, ille nec potest ap. rem, procedere, nec causam aliis delegare; quamvis in commissione facta dubio continetur expressum, ut ap. rem, procedere alteri possit fine aliquo, si non possum facilius variter intercessi; quia quod potest ex sola jurisdictione sibi a Princepe delegata, non potest cum jurisdictione sibi a condelegato commissa. Unde si ab eo fuerit appellatum, licet aliquibus fuerit visum, quod ad delegatum etiam valeat appellari; nobis tamen videatur, quod ad primum dumtax appellandum est delegantem, propter rationem sagerius affiguntur. Ejus ergo appellatio, de quo fraternitas tua nobis scripta, si nostra consultationis occasione ad nostram audiendum appellavit, pro eo quod delegatus a nobis reservata sibi diffinitiva sententia audiendum cause committi quibusdam, qui de ipsis assensu nec dati sunt, nec recepti, nisi contra eos iustam recusationis causam ostenderit, vel paratus fuerit ostendere coram judice delegato, non debuit impediti, quomodo procederent auditores, qui etiam tamquam suscepiti sufficien merito recusat; delegatus tamen a nobis nihilominus potuisse sublato appellacionis diffusio causam ipsam judicialiter expedire. Quod si iustam recusationis causam noluit admittere delegatus, sed coram suscepiti cum audiir cogebat, a tali gravamine licebat potius ad nostram audiendum appellare; quodque pote appellacionem hujusmodi est prouisum, jucdicari debet irruum, & inane.

N O T A E.

Archiepiscopo.) Ita etiam habetur in tercia collectio-
ne, sub hoc iii. cap. 6. Stephano videlicet Langton,
Archiepiscopo 43. Ecclesie Cantuar. de quo Vvelf-monasteri-
ensis anno 1107. ita scribit: Innocentius III. permissus mona-
cis Cantuarientibus, ut eligantur Magistrum Stephanum de Lang-
ton, natione Anglicum, virtutum profundi pectoris, elegantem corpo-
rem, moribus praecepsorum, aptum & sufficuum in quantum hominis
est. Plura ex eo Richardus Smithius in floribus Angliae, lib.
7. cap. 11. De Ecclesi Cantuariensi plura adduxi in cap. 2.
de retributis.

hoc ill.
c) *Supplement.*) Quod in iure nostro novum non est, sicut
supplementum textus in e, si qua mulier 6. 31. quesi. 1. ex cap. 1.
de divorciis, cap. quamquam, de censibus in 6. ex cap. fin. de vil-
ta & honest. ciuit. textus in e. cum non ab homine, de iudicis
ex cap. a fama 35. de sententia excom. cap. in civitate de
iuris, ex cap. naixant. ed. tit. ex parte, de regular. ex
Clem. unica, ed. tit. cap. 2. de regular. ex cap. pauli 10. qu.
2. textus in cap. Eccl. 20. de conser. dif. 1. ex cap. fin. de
consecratione Ecclesiæ: textus in cap. qui communicari, sum e,
excommunicatio 11. qu. 3. & ali plures, quo congruerit Mor-
la in emporio, tit. de legibus ; 9. 21. num. 25. Altimirano in
rubris C. de fideli officiis, ex cap. 1. num. 15. quia insolens
non est, quod priores leges ad posteriores trahantur, & e
convertendo, l. 10. num. novum 26. l. 1. iudeo., l. 1ff. de
legib., & in anteriora decreta, cum sequentibus compararentur,
ut sic per apertiora obcuriora expounderint, argumento legis
qui fibitum 17. & l. si seruus 50. ff. de legat. 1. notariorum Do-
nellenus lib. 9. comment. exp. 14. P. Herodius rer. judicat. libr.
10. titul. 13. cap. 8. Diodorus Tuldenus de iurisprudentia extemp-
lib. 1. cap. 3. Georgius Schomberius polit. lib. 3. cap. 8. 8.
Valenciella consil. 137. m. 5. Solorzanus pulchram artiam
apud Hispanos vindex, graviorum litterarum colamena, in-
genio nostrisbras gloria, de iure, Edidit. tom. 2. lib. 2. cap.
19. num. 30.

*d' Nos autem. In praesenti decisione Innocentius III. exponit decretalem Alexandri III. relationem in cap. *cum te condebentes*, hoc est. & docet, a iudice subdelegato appellandam esse ad ipsam subdelegationem, si non integrata cuncta cognitio commissa fit; si vero difficiuntur ipsius causa subdelegata sit, ad priorem delegationem appellandum esse, cuius discriminis rationem statim expponemus.*

ratione et natura capitulo.
Si vero duo fuit. I. *Clauſaliam enim, appellationem remota*, tantaſ ſupremi iudices apponere poſſunt, leg. 1. in ſi-
ſu, ꝑ illis appellare non licet, cap. *pafforaliſ*, 5. praece-
ſtis appellat, hoc illi, cap. *pafforaliſ* 53. de appellat. *Dacent de clauſula*, *appellationem remota*, auctoribus laudati in casu, 1. de
ſcripſionis, vero *appellationem remota*. *Unde delegatus etiam*
Principis non potest cauſam diligebare cum padiſta clauſula, misi in ealu ſpeciali, de quo in cap. *pafforaliſ* 28. ſi-
ſu, hoc titulo.

COMMENTARIUM

^{ad legem} Justice
^{ad quem} ad quem
^{appellatur.} Pro hujus textus expositione sciendum est, communiter Doctors afferere, a judice delegato semper appellandam esse ad eum, qui delegavit, l. i. in principio, l. fin. qd. quis a quo, l. unica, in fine, C. qui pro sua iuris, l. preciositas 32. veri. Et si, Cet. hoc sit, autem, de iudicibus, §. illa, in fine, collat. 6. cap. ab arbitris 11. de officio delegari in 6. ut late probat Scaccia de appellat, qui 8. a mon. 14. Gaillus lib. i. pratic. c. 121. num. 2. Verum hac doctrina in delegatis Principium vera est, cum ab iis semper ad Principem delegantem appellandam sit, five judices tantum dati sint, five cedem jurisdictione a Princeps mandata fuerit. Scaccia d. 9. 8. num. 15. & 20. Tulus praes. littera 4. conclus. 332. num. 55. & quaminus Principis delegatus ipsiump reprezentare, enique jurisdictione fungatur, cap. 1am, s. 2. hoc tit. qua de causa ad ipsam appellari non posse videbatur; quia tamen Princeps superior maneat ex vi supradicte potestatis quam ha-

Proconsulis, ordinariis, non delegatus index est, ut docent Albericus in *l. foliis*, *ff. de officio Procons.* Bellonius lib. 3. *s. supus cap. 10.* quo & alia singularia in Legato Proconsulis obser-
vata notavit Olifardus lib. 17. *Donald.* f. 8. *scripti litteris N.* et
in ipsi aliis textum in *d. l. 2.* exposat: ac proinde cum propri
jurisdictione Legatus utatur, potiuchus sua, quam vice
Proconsulis jus dicat, restet ab eo ad Proconsulium, tamquam
ad aliud appellatio interponitur. Quia interpretatio ex co-
firmari potest, quod iuxta Juris regulam ad eum appellandum
est per Illegitores, qui alias ab ipsis iudee dubitante confu-
lendis est, *t. item quem 79. b. 1. ff. de iudicis.* Illustrat Rodulphus
Fornicarius lib. 5. *tertius quosquis.* cap. 17. *et* Legatus de
dubitatis, Proconsulem confidere debet, *l. foliis*, *vers.*
Legatos. *ff. de officio Proconsul.* ergo & ad eum appellandum
est. Quia rati^{on}e ericit, ut non solum circa multa dictio-
nem, *qua* in *d. l. 2.* *Ied* & circa alia ad Proconsulium deferenda
sit appellatio, *cfr. Plautius in rubr.* *de officio eius.* citatus ab
Olifaldo, *d. c.* accipiat textum in *d. l. 2.* specialiter de
multa dictione.

Ex quibus deducitur, superioris discrimen inter judices datos, & eos quibus mandata est jurisdictio, firmissima juris ratione subdit. Sed adhuc supererunt renovendus quidam ferulus, videlicet quod cum jurisdictio duplicitur mandatoria lector, aut omnis videlicet, aut species una, *i. foli 16. curia seq. ff. de juri*, queri potest, an utroque causa est, cui mandata est jurisdictio, fungatur vice eius, qui mandavit, an non? Et quidam perdocti viri nostra Academiae estimarunt, multum interesse, an generaliter, an specialiter jurisdictio mandata sit. Primo casu affirmant, quod cum is, cui mandatur generaliter jurisdictio, mandantis vice gerat, & unum, idemque tribunal utriusque intelligatur, tunc appellatio iure ad eum, qui mandavit, interponitur; quo in causa accipiunt textum in *i. l. 1. ff. quod a quo*. Secundo vero causa, cum jurisdictio mandatur respectu certae cause, tunc cum mandatorius intellectu delegatus, & jurisdictio sic mandata similis sit delegata, ad judicem delegatorem debet appellatio deferriri, iuxta textum ita intelligendum in *i. unita. C. qui pro sua iuridicitate*. Docent Angelus, Salicetus, Bartolus, & Cafrensis in *d. l. 1. §. 1.* pluribus relatis Gilkenius in *d. l. unita. n. 9.* Hec tamen sententia admitti non posse, quia verius est, cum cui mandata est jurisdictio, five omnis, five pars, fungit vice eius qui mandavit, non sive, ut aperte verbis docetur in *d. l. fol. 16. ff. de juri*, iuxta litteram Florentinam, ibi: *Et is, cui mandata est jurisdictio;* quam tuetur Rodulphus *ib. 2. resum quotid. z. 3.* inde cum utroque causa mandatorius fungatur vice mandantis, non ad mandantem, sed ad ejus superioriem appellatur, iuxta textum in *d. l. 1. §. 1.* cuius verba ibi: *Nam generaliter, &c. fatis utrumque calam completestuntur.* Docent in specie Joannes Faber in *principiis Iustitiae de vulgaris, Barbola in d. l. cum Prost. n. 22. 14ff. de iudicis, Socinus in d. l. 1. §. 1.* Nec tunc obstat praesens textus in *§. proposito*: *Jurisdictionem suam in aliis translat totam.* Et ibi: *Cum ibi sunt aliquis de nositate reservatur.* Quibus verbis aperte videtur significari, opus est totam jurisdictiōnē transire, ut ad superiorē, non ad mandantē appelletur; quod nam maxime pugnat cum his, qui proxime dicebamus ex *d. l. foli*, videlicet nihil interesse, an tota jurisdictio, an species una mandata sit. Nam respondendum est cum Socino *ubiqui*, mandata certe aliqua species jurisdictiōnē, totam jurisdictiōnē quoad illam speciem mandatam videri, & respete illius speciei nihil fibi mandantem de jurisdictiōnē reservari, ex proinde in his terminis optimae verba praesentis *§. 3.* sora procedere.

Plano superior differentia inter judices datos, & eos, quibus mandata est iurisdictio, dumtaxat locum habent in delegatis inferiorum: unde provenit, ordinarios Magistratus, sive ecclesiasticos, five facultares, in causibus, quibus de jure sive causis committente posunt, multum interesse. An simpliciter ad causam judices dederint, an iurisdictione mandaverint. Primo casu, quia tunc aliquid de iurisdictione revertere censemur, & ad eum appellatio interponetur: secundo vero casu, quia nihil sibi recipere videtur, non ad eos, sed ad superiores appellabatur, iuxta textus in l. 1. in princip. & Se. 1. s. quis & a quo, l. de iudicatis, l. 1. &c. si quis, Imperatores 21. s. hoc tis, qui aperte de iudicibus datis ab inferioribus loquuntur. Ceterum predicta differentia non est producenda ad delegatos Principium, cum tempore ab his ad Principem appelletur, l. eos, C. hoc tis.

Ex qua differentia ita explicata erucenda est vera ratio praeterea decisio, in qua Pontifex decidit, multum referre, si delegatus totam iurisdictiōnem transfluit, an aliquid sibi de iurisdictione referaverit? Ut primo casu ad superiorum, secundo vero casu ad eum appelleter: quod etiam datur in cap. si delegatus 7. yesi, cum, hoc tis, in 6. que Pontificis distinctio a superiori differentia stat, aperiente conatur, si expundamus, quod quoties delegatus subdelegando transfluit aliquam, vel etiam plures (uihi enim interest, quod iudex deute ratione unius causa, vel plurimi, lgs. ult. Cod. & Apud quem) aliquid sibi de iurisdictione referatur, iustitiam tantum dare videtur, in quem solum judicandi iuris transit: unde recte ab eo ipse tamquam superior prolocutus, d. l. 1. in princip. s. quis & a quo. Si vero ipse delegatus, five in pluribus causis, ave in una iurisdictiōne transfluit, recte dicere totum iurisdictiōnem mandare: ac delegato non ad ipsam, qui vel idem, vel aequalis cum subdelegato iuris centuria intelligitur, sed ad superiorum an-

bus, quia repugnat ratio supra adducta; sed referenda esse ad eum ciatum, quem Pontifex propositum circa subdlegationem factum cum clausula, domine recovet. Nec novum est, quod interdictum verba non ad ea, que immunda proceduntur; sed ad remotaora, juxta materiam subjectam referuntur, ut docet Bartolus in L. talis 30. §. ult. nro. 3. ff. de legas. 1.

- Plane et si regulariter a subdelegato in toto ad delegatum appelletur, res tamen sunt excipiendi singulares causas, in quibus a subdelegato non appellatur ad delegatum, sed eis superiorum. Primum est, quem proponit Bonifacius in cap. si dicitur de officio delegatus, in 6, ubi si tres judicis delegatos Pontificis constitutis ad unam causam defendant, & duo ex iis alii non in toto vices suas comiserint, ipsoque subdelegati, cum altero tertio delegato, qui non subdelegavit, in causa procedant, & ab omnibus, delegato scilicet, & subdelegatis, simul appelletur; in hac specie ait Pontificis, non ad delegatos, sed ad primum delegantem esse appellandum: quia Pontificis sententia ex ratione nititur, quod eti infesta persona subdelegatum videatur potius appellandum ad delegatos, tamen ex prefaciem §. porro, potius attendunt persona unius delegati, ut respicio illius ad Pontificem delegantem appelletur, idque ex diutius causis procedit. Prima, quia iurisdictione delegata est dignior subdelegatio, e. sive 1. hoc ist. & quoties in una causa concurrent plures judicis diversa iurisdictione fungentes, illa que dignior est, preferat quod appellatio, leg. praescriptio 34, in fine, verbo Ecclae, Cod. de appellatione, idemque observatur, quando in una, eademque persona concurreat iurisdictione delegata, & subdelegata, juxta praedictum texum in §. si vero: quod & suadetur arguimento capituli quod in dubio, de consensu, Ecclesiast. cap. 1. eod. ist. in 6, cum aliis citatis a Tiraquello de retrahit §. 1. glossa 7. num. 82. Secunda proventum est ex eo, quia alias in absurdum laborerem, ut ab aliqui delegato ad quales coniudicis appellaretur, iuxta regularem legis 1. §. si quis, de his de appelli. Docet Scaccia de appelli, quib. 8. num. 39, unde in praxi adnotare liber, quod quoties in una causa concurrent ordinarii, & delegatus iudex, appellatio non ad superiorum ordinarii, sed ratione dignioris iurisdictionis delegata ad delegantem est interponenda, ut exemplis variis probant Alexander lib. 6. capitulo 2. per toton, Abbas in presenti, §. si vero, num. 5. Fulchis littera A. concil. 335, num. 33. Graftianus tom. 1. discept. 1. 100. num. 90. Secundas causas proponit

C A P U T X X V I I I .

Idem a Episcopo Heliensti.

Pastoralis officii diligentia, & solicitude, quam gerit circa executionem mandatorum nostrorum, & zelus
rectitudinis tuae nos invitatis, ut quavis finis multiplicibus negotiorum occupationibus præpediti, eis ta-
men ad horam subtrahimus nosmetipso, in qua tuis intendamus consultationibus responsuri. Confidui etenim
nos tue f. defer, utrum si delegatus a Principe cauſam fisi committam illi voluerit delegare, nonletem dele-
gationem, fufciper, ad infam fufcipiendam valeat coarctare. Ad quod tibi de f. n. confilio taliter duximus re-
pondendum, quod cum delegato a principe iurisdictio, dandi judicem sit a lege b. conœfia dummodo ipse
exonerare feſpini maliſtio non querat, potest compellere renuentem, eo quod iurisdictio illa nullius vide-
rur eſe momenti, si coercitionem c. aliquam non haberet. Debet tamen delegatus predictus folcite providere,
ut si perfonis superioribus exigente necessitate negotium duxerit delegandum, in coactionibus inferendis digni-
tati deferat, & perfone. Subsequenter etiam queſiſtis, utrum cui voluerit delegatus, si videbit expedire, pos-
sit injungere, ut ad suam praetensionem citet partes, & eis, si obdire contempferint, penam infligere pro con-
temptu. Ad quod f. t. breviter respondemus, quod cum totum negotium posſit alii committere, sicut superius
est exprimit, citationis officium potest culiber, difſertione prævia, demandare, ac punire merito contempo-
rem. Et infra.

N O T A E.

a **H**elsen.) Ita etiam habetur in tercia collectione ,
sub hoc titul. cap. 7. Ad hujus textus inscriptionem
& integrum repetenda sunt quæ adduxi in cap. pastoralis , de
re scriptis .

- b a lego concessa.) Ideoque delegatus Principis potest sub-delegare, ut probavi in c. 3. in ratione decidendi, nos sit.
c Si coercitionem aliquam. I. s. l. ff. de officio ejus, id est jurisdictione privata mandari non potest, nisi simul aliquod imperium, seu modus coercitio transferatur in delegatione, quia alias iustitia & supervacua est jurisdictione delegata, si delegatus contumaces, & impeditentes jurisdictionis ultimam coercere non potest, ut exponunt hinc verba Merlinus lib. 2. obvo. c. 15. Gentilis lib. 1. de iuris. cap. 15. Sed ut quid per coercitionem laterpretes in presenti accipiunt, & an merum imperium, & mixtum iure canonico delegari valeant, aliquia luna pralibanda.

Licet mixtum imperium iure civili delegari possit, causa tamen, qua meri imperii sunt, demandari non valent, l. 1. c. ff. de officio ejus, leg. folient. & ff. de officio Proconsuli, ex quibus deducta est regula testis in l. nemo 70. ff. de R. J. 2. Cod. de pedacius judicibus, leg. 13. tis. 4. p. 3. Docent Donellus lib. 17. comment. cap. 8. Jacobus Gothofredus in a. l. nemo, Goveanus lib. 1. de iuris. sum. 30. Brontchor. extort. 1. afer. 16. cum dub. quod Gentilis ed. tract. lib. 3. c. 25. Morla in empor. in cod. sis. quis? 17. Binius ed. tract. c. 3. Sed antequam ad hujus sententiae expositionem procedamus, scieadum est,

Clinicus nro. 3. contra. 16. 4. ff. de officio ejus, leg. folient. & ff. de iuris. cap. 3. Goveanus ed. tract. lib. 1. ex n. 30. Richardus in praesudicatis, Inſtit. de iuris. Binius lib. 1. selec. qu. 3. & de iuris. lib. 1. cap. 1. Dicitur hoc imperium merum, non quia summum fit, sed quia non coheret ordinatio jurisdictionis; immo illi imperio opponitur, quod jurisdictione coherat, l. 1. S. l. ff. de officio ejus, Gothofredus in d. l. nemo, Daurens lib. 1. disp. 6. fictio jas. gentium merum diciatur, quod nihil a civili participat, leg. bona 31. ff. depositi, merita condicio dandi, vel facienda, quae tantum in dando, vel faciendo consistit, l. cur. forv. 82. ff. de condit. & demonstrat. merita donatio, id est pura, leg. Aquilus 27. de donacionibus. Diffinierat per gladii potestatum, non materialiter, quasi merum imperium sit, ubi gladio, rautum Magistratus animadverteat potest; sed a symbolo, quia meri imperii symbolum olim gladius erat, sicut civilis jurisdictionis hasta. D. Cyprianus epist. 2. Et inter togas prope recepta forum istibus magis in januam; hanc illam, & gladiis, & carnis, prosto est rugula effidens. Unde haec potestas dicitur gladii, d. l. nemo 70. fol. 6. illigatis & universis, ff. de officio Prostor. Lampridius in Alexandria, ibi: Romanus gladius nunquam vendit, paffus est, dicunt. Neque si qui enit, vendat; quod non patitur mercatores portugat. Et l. Prostor 7. S. quid ergo, ff. de iuris. notat. Rewardis in d. l. no.

*l. nemo . Accedit , nam in gravioribus criminibus nulla alia infusio pena peuit , quam gladii . l. aut damnum 8. §. i. ff. prorsus ; leg. cum vir 31. C. ad leg. Julianis de adultis , leg. quibusvis 12. C. ad leg. Iul. magis . Observant P. Faber in d. lib. nemo 20. & l. 1. *sempit.* . Quod Ovidius ad Domitium d. c. 8. littera E. Etiam diffinitor merum imperium per verba animadver- tendi , quo Confutare quoniam ad summam supplicium deno- randum , i. si quis erit 11. ff. de affecto Proculis l. v. §. fin. i. ult. ff. de affecto sive . Huius imperii gradus receperit , & illa- strat Gentili . 4. 3. *sempit.* e. 3. per seum .*

Mixtum imperium est potestas coherens cum jurisdictione, comparata ad eam tenet, ut exerceat; inest enim in ipsa jurisdictione potestas modica coercitionis, quia virtus in tentus exequandis, seu civibus, seu criminalibus, ut docent Gentilis lib. 1. de juris, cap. 4. & 5. Melius lib. 1. variant, ex Cicerio, cap. 3. Donellus d. cap. 8. ubi Olidius distinguit, Binus lib. 1. select. quisi. 3. Mathaeus in d. 1. imparium. Quintanadveniens de mali*ti*. 2. Dicit alius dif-
ficiencia argumentum de majori ad minus, neque de aqua-
lia ad aquale. Unde sicut Proconfuls, qui merum imperium
habuerat, ius deportandi non obnivebat, i. inter 6. reiagato-
rum 7. fi. de interiori, l. si quis forte 6. de pauci, ita & Pre-
fides. Sequentur eam rationem Gentilis de iuri, d. 2. 20. D.
Iosephus de Rebus lib. 1. de interiori c. 2. licet aliam, nescio
an ita verum, sicut illuftrata, redat D. Nicolaus Antonius
de exilio lib. 1. c. 29.

m. impunitus, Quantanadvennas de iuris, tit. 7. Itet alias definitiones adducant Alciatus lib. 1. paradox. 2. Corrasius 3. misell. c. 17. Duarenus l. 1. disp. c. 53. Cujacius lib. 11. obser. 20. Faber lib. 4. consed. c. 4. Binius de iuris, c. 7. nec audiendi sunt Eginatius Varo in l. utr. ff. de officio eius, Bocerus de iuris c. 4. qui duplex constitutum mixtum imperio, quos resulgent Bachovius ad Treutlerum, capis de mixto imperio, Binius l. 4. foliat. c. 3. modica coercitio appellatur in l. utr. ff. de officio eius, & differt valde a merito imperio, quia licet in merito insit notio, & qualipqualis causa cognitionis, quae sententiam praecedere debet, inest ut minus principalis, ut inferiatus imperio, ne alias sine notione imperium tyrannicum esset. Ovidius ad Denudam d. c. 8. duplicata littera. R. in mixto vero imperio ipsa nota, fuit causa cognitionis per le principialis est, aliterque atendunt, cui interivit jus concordi, & exequendi sententias : concessio enim iure dicendi sententiam, ea omnia concepta intelliguntur, fineibus buss dici, & exequi non potest, lib. 2. ff. de iuris. Unde quia in merito imperio praecepli imperium, ut principale remun dicitur. Marcus Lyclama lib. 5. membran. atleg. 1. in mixto autem, quia imperium insit, & decretiv; principia sunt autem ex iuridictione, mixtum imperium appellatur, quia si imperio, id est modica coercitione, & notione confitans. Anfalus de iuridictione, tit. 11. caps. 30. numero. 36. Utroque que imperii effectus nulligilant recentem Scipio Gentilis de iuris, ubi supra, Merillas dñs. cap. 3. Treutlerus volum. 1. traes. 3. dispat. 3. ubi Bachovius, & Hunnius, Faber lib. 4. consed. cap. 2.

His suppositis pro vera cognitione meti, & mixti imperii, affirmandum est, causas meriti imperii delegari non posse, mixti vero demandari valere, cujus discriminatio ratio ex eo provenit, nam causa mixti imperii Magistratus competunt iure proprio. Gentilis de iuris, l. 2. c. 25. per totum, Duarenus ed. r. c. 7. Mola red. titulo, quies 16. Facheinus lib. 9. conser. c. 98. & l. 11. c. 96. D. Gabriel Henriquez in l. a. Dico Pio, num. 16. ff. de re iudic. Pickardus in l. 9. t. c. 4. num. 176. In his de iuridictione. Causa vero meriti imperii iure speciali, & conceptione legis, ut supra probavi, competunt; unde merito imperio est indelegabili: quam rationem tradiderunt Facheinus l. 42. contro. cap. 91. Cujacius, & Faber in d. lib. 1. ff. de officio eius. Inde deducatur, missione in possessionem ex prime, vel secundo decreto, ex iuris lib. in possessionem legatorum, si ventris nomine, De domino infido, quisibus Prator permitti possidere, aut rem detinere. l. poligam. 3. Si imperator, ff. us in possessione, liber de bonis, & ff. iuris. ff. de Carbonario, delegari posse, leg. 4. & l. 11. ff. de officio eius, 4. & l. 9. Si intras, ff. de domino infido, cap. 4. si fundo 8. loco titul. cap. 2. de eo quo mittitur in possess. qua huiusmodi missio ad mixtum imperium pertinet, lib. 1. ff. mixtum, ff. de iuris. Nec obstat texus in lib. iure, ff. de iuris, ex causis verbis probatur, missione in possessionem magis imperii esse, quam juri dictionis: ergo si sunt fons imperii, delegari non possunt, nec missa in possessionem mandari valet. Pro hujus textus interpretatione varia adducit Gensa in consilia, legum, pag. 7. in pars. quibus omittit Binius l. 1. foliat. cap. 2. etiam in aliis, quibus omittit Binius l. 1. foliat. cap. 2.

Mixtum imperium obtinent Magistratus' iure Magistratus', & illi quibus ea committuntur, qui iure Magistratus habentur; competit enim hoc imperium, non quia aliqua lege speciali ceris Magistratibus concedatur; sed quia ratione iuridictionis, quam obtinent, ad eos spectat, *i. e. i. ff. de officio eius;* licet illud imperium tantum majorum Magistratum esse, ex lib. *obligatione* 27. *ff.* de *O.* & *A.* intendat probare Jacobus Gathetus *lib. 1. de officio eius*, cap. 2. & 3. Merito autem imperium illis competit, quibus lex, *Sextenconsulutum*, ait Principes concilierunt, *i. e. i. ff. de officio eius*, *i. sicut ad frumentos, & s. nec interest, an fint Magistratus, an private personae; perfonis enim privatis lex solet concedere merita imperium; frequenter enim Populus Romanus temporibus Reipublice liberis perfonis privatis, qui Quatuor dictabantur, concorditione delictorum publicorum manabat. Eorum mentionem, *reperitur* in *leg. 2. & quia, lib. 2. de orig. iuris: de eis Gentili* *lib. 3. de iurisdictione*, cap. 19. Potest temporebus Lucii Cornelii Sylla Dicitoriorum, cogitatio capitalium criminum Praetoribus data fuit fingulis singulorum delictorum; unus enim Praetor cognoscet de scicariis, alias de patriciis, alias de falsis, *de leg. 2. & capite*, Notant Durem *lib. 1. de iurisdictione*, 3. *binius ed. m. t. 2. nro 5.* Gentilis *ub supra*, cap. 19. Postquam autem lege Regia omnis potestas in Principem translatata est, Principes ipsis meritis imperium obtinuerunt, ut ex Tacito probat Gentilis *lib. 3. de iurisdictione*, cap. 20. sed Caesaris hoc imperium, exceptis quibusdam personis, de quo quoniam caufis ipsi tantum, vel Senatus agnoscabant, cum hac iurisdictione Patoribus, Praefidibus, Praefectis concilierunt. Intra urbem in ferros ultime etiam lupiticio afficiendos ius dicitur. *Pro* *Caesaris* *ed. 2. p. 10. lib. 1. cap. 1. 2. 3.**

datum fuit Praefecto vigilum, l. penult. ff. de contac. cauf. dat. de cajus expositione late agunt Faber, ibi, Formerior, l. 1. se-
lect. c. 15. Cujactus l. 9. obser. e. 37. in liberis homines Pra-
fecto urbis, tam intra, quam extra urbem, ulque ad cente-
nium lapidem, l. 1. ff. de officio Praefecti urbis, l. 1. §. gene-
raliter, ff. de ponit: ad quem referuntur fuit textus in leg. 1.
de efractioribus, l. nam salutem; lib. ult. ff. de officio Praefecti
vigilum, l. facultatis, ff. de exercitaria criminis, l. inter o. §. ff.
de interdictis & releg. ratione cajus imperii ipse Praefectus
ius deportandi habebat, l. 1. §. relegandi, ff. de officio Prae-
fecti urbis: nofer D. Franciscus de Amaya in leg. 2. C. de hou-
mant, l. 10. & iure gladii uti poterat, l. quantum, C. ad leg.
Flaviam: docet Eganius Varo in d. leg. 1. ff. de officio Praefec-
tus lib. licet contrarium tenet Goveanus in leg. 3. n. 24. ff.
de iuris: immo si quod acriter puniendam erat, ad Praefectum
Urbs, vel ad Praetorem nisi mitigetur plegendum, l. fin. ff.
de officio Praefecti Vigil. leg. 1. §. cum parvus ff. de officio Prae-
fecti, Cui principio opponi solet textus in l. §. quis est 35. de
inuisiuit, ad cajus expositionem videndi sunt Goveanus in d.
Faber 1. 4. conseq. & 3. extra urbem Praefidibus Provinciarum
& Proconscularibus data fuit facultas exercendi merum im-
perium, l. illiticis, S. quae diversa, ff. de officio Praefecti, d. 1. sue-
D. Gonzal. in Destrat. Tom. I. Pars II.

